

PODSTAWA PROGRAMOWA Z JĘZYKA POLSKIEGO – KLASA V

Cele kształcenia – wymagania ogólne

- I. Kształcenie literackie i kulturowe.**
 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich oraz innych tekstów kultury.
 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
- 3. Kształtowanie umiejętności uczestniczenia w kulturze polskiej i europejskiej, szczególnie w jej wymiarze symbolicznym i aksjologicznym.**
 4. Rozwijanie zdolności dostrzegania wartości: prawdy, dobra, piękna, szacunku dla człowieka i kierowania się tymi wartościami.
 5. Kształcenie postawy szacunku dla przeszłości i tradycji literackiej jako podstawy tożsamości narodowej.
 6. Poznawanie wybranych dzieł wielkich pisarzy polskich w kontekście podstawowych informacji o epokach, w których tworzyli (zwłaszcza w klasach VII i VIII).
 7. Rozwijanie zainteresowania kulturą w środowisku lokalnym i potrzeby uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych.
- II. Kształcenie językowe.**
 1. Rozwijanie rozumienia wartości języka ojczystego oraz jego funkcji w budowaniu tożsamości osobowej ucznia oraz wspólnot: rodzinnej, narodowej i kulturowej.
 2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych oraz formowanie odpowiedzialności za własne zachowania językowe.
 3. Poznawanie podstawowych pojęć oraz terminów służących do opisywania języka i językowego komunikowania się ludzi.
 4. Kształcenie umiejętności porozumiewania się (słuchania, czytania, mówienia i pisanie) w różnych sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych, w tym także z osobami doświadczającymi trudności w komunikowaniu się.
 5. Kształcenie umiejętności poprawnego mówienia oraz pisanie zgodnego z zasadami ortofonii oraz pisowni polskiej.
 6. Rozwijanie wiedzy o elementach składowych wypowiedzi ustnych i pisemnych oraz ich funkcjach w strukturze tekstów i w komunikowaniu się.

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Usprawnianie czynności fonacyjnych, artykulacyjnych i prozodycznych uczniów.
2. Rozwijanie umiejętności wypowiadania się w określonych formach wypowiedzi ustnych i pisemnych.
3. Kształcenie umiejętności wygłaszania, recytacji i interpretacji głosowej tekstów mówionych, doskonalenie dykcji i operowania głosem.
4. Rozpoznawanie intencji rozmówcy oraz wyrażanie intencji własnych, rozpoznawanie języka jako działania (akty mowy).
5. Rozwijanie umiejętności stosowania środków stylistycznych i dbałości o estetykę tekstu oraz umiejętności organizacji tekstu.
6. Poznawanie podstawowych zasad retoryki, w szczególności argumentowania, oraz rozpoznawanie manipulacji językowej.
7. Rozbudzanie potrzeby tworzenia tekstów o walorach estetycznych i podejmowania samodzielnych prób literackich.

IV. Samokształcenie.

1. Rozwijanie szacunku dla wiedzy, wyrabianie pasji poznawania świata i zachęcanie do praktycznego zastosowania zdobytych wiadomości.
2. Rozwijanie umiejętności samodzielnego docierania do informacji, dokonywania ich selekcji, syntezy oraz wartościowania.
3. Rozwijanie umiejętności rzetelnego korzystania ze źródeł wiedzy, w tym stosowania cudzysłowu, przypisów i odsyłaczy oraz szacunku dla cudzej własności intelektualnej.
4. Kształcenie nawyków systematycznego uczenia się oraz porządkowania zdobytej wiedzy i jej pogłębiania.
5. Zachęcanie do rozwijania swoich uzdolnień przez udział w różnych formach poszerzania wiedzy, na przykład w konkursach, olimpiadach przedmiotowych i wykładach oraz rozwijanie umiejętności samodzielnej prezentacji wyników swojej pracy.
6. Rozwijanie umiejętności efektywnego posługiwania się technologią informacyjną w poszukiwaniu, porządkowaniu i wykorzystywaniu pozyskanych informacji.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

KLASA V

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- I.1.1) omawia elementy świata przedstawionego, wyodrębnia obrazy poetyckie w poezji;

- I.1.2) rozpoznaje fikcję literacką; rozróżnia i wyjaśnia elementy realistyczne i fantastyczne w utworach, ze szczególnym uwzględnieniem ich w prozie realistycznej, fantastycznonaukowej lub utworach *fantasy*;
- I.1.3) rozpoznaje czytany utwór jako baśń, legendę, opowiadanie, nowelę, dziennik, pamiętnik lub powieść oraz wskazuje jego cechy gatunkowe;
- I.1.4) zna i rozpoznaje w tekście literackim: epitet, porównanie, przenośnię, wyrazy dźwiękonaśladowcze, uosobienie, ożywienie,
- I.1.5) rozpoznaje elementy rytmizujące wypowiedź, w tym wers, rym, strofę, refren, liczbę sylab w wersie;
- I.1.6) opowiada o wydarzeniach fabuły oraz ustala kolejność zdarzeń i rozumie ich wzajemną zależność;
- I.1.7) odróżnia dialog od monologu, rozumie ich funkcje w utworze;
- I.1.8) charakteryzuje podmiot liryczny, narratora i bohaterów w czytanych utworach;
- I.1.9) rozróżnia narrację pierwszoosobową i trzecioosobową
- I.1.10) wskazuje w utworze bohaterów głównych i drugoplanowych oraz określa ich cechy;
- I.1.11) określa tematykę oraz problematykę utworu;
- I.1.12) wskazuje i omawia wątek główny oraz wątki poboczne;
- I.1.13) nazywa wrażenia, jakie wzbudza w nim czytany tekst;
- I.1.14) objaśnia znaczenia dosłowne i przenośne w tekstach;
- I.1.15) określa doświadczenia bohaterów literackich i porównuje je z własnymi;
- I.1.16) przedstawia własne rozumienie utworu i je uzasadnia;
- I.1.17) wyraża własny sąd o postaciach i zdarzeniach;
- I.1.18) wskazuje wartości w utworze oraz określa wartości ważne dla bohatera.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

- I.2.1) wyszukuje w tekście informacje wyrażone wprost i pośrednio;
- I.2.2) określa temat i główną myśl tekstu;
- I.2.3) dostrzega relacje między częściami wypowiedzi (np. tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie);
- I.2.4) odróżnia zawarte w tekście informacje ważne od drugorzędnych;
- I.2.5) charakteryzuje komiks jako tekst kultury; wskazuje charakterystyczne dla niego cechy;
- I.2.6) wyodrębnia elementy składające się na spektakl teatralny (gra aktorska, reżyseria, dekoracja, charakteryzacja, kostiumy, rekwizyty, muzyka); wyodrębnia elementy dzieła filmowego i telewizyjnego (scenariusz, reżyseria, ujęcie, gra aktorska, muzyka); wskazuje cechy charakterystyczne przekazów audiowizualnych (filmu, programu informacyjnego, programu rozrywkowego);
- I.2.7) wyodrębnia elementy składające się na spektakl teatralny (gra aktorska, reżyseria, dekoracja, charakteryzacja, kostiumy, rekwizyty, muzyka); wyodrębnia elementy dzieła filmowego i telewizyjnego (scenariusz, reżyseria, ujęcie, gra aktorska, muzyka); wskazuje cechy charakterystyczne przekazów

audiowizualnych (filmu, programu informacyjnego, programu rozrywkowego);

- I.2.8) wyodrębnia elementy składające się na spektakl teatralny (gra aktorska, reżyseria, dekoracja, charakteryzacja, kostiumy, rekwizyty, muzyka); wyodrębnia elementy dzieła filmowego i telewizyjnego (scenariusz, reżyseria, ujęcie, gra aktorska, muzyka); wskazuje cechy charakterystyczne przekazów audiowizualnych (filmu, programu informacyjnego, programu rozrywkowego);
- I.2.9) rozumie, czym jest adaptacja utworu literackiego (np. filmowa, sceniczna, radiowa) oraz wskazuje różnice między tekstem literackim a jego adaptacją;
- I.2.10) odnosi treści tekstów kultury do własnego doświadczenia;
- I.2.11) dokonuje odczytania tekstów poprzez przekład intersemiotyczny (np. rysunek, drama, spektakl teatralny);
- I.2.12) świadomie i z uwagą odbiera filmy, koncerty, spektakle, programy radiowe i telewizyjne, zwłaszcza adresowane do dzieci i młodzieży.

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

- II.1.1) rozpoznaje w wypowiedziach części mowy (czasownik, rzeczownik, przymiotnik i określa ich funkcje w tekście;
- II.1.2) rozpoznaje formy przypadków, liczby, osoby, czasu i rodzaju gramatycznego odpowiednio: rzeczownika, przymiotnika, czasownika
- II.1.3) stosuje poprawne formy gramatyczne wyrazów odmiennych;
- II.1.4) rozpoznaje typy wypowiedzi, uwzględniając cel wypowiedzi: wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące – rozumie ich funkcje i je stosuje;
- II.1.5) rozpoznaje w tekście typy wypowiedzi: zdanie pojedyncze, zdania złożone, równoważniki zdań, rozumie ich funkcje i stosuje w praktyce językowej
- II.1.6) przekształca konstrukcje składniowe, np. zdania złożone w pojedyncze i odwrotnie, zdania w równoważniki zdań i odwrotnie

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

- II.2.1) wskazuje główne cechy języka mówionego i języka pisanego;
- II.2.2) rozpoznaje w wypowiedziach związki frazeologiczne, dostrzega ich bogactwo, rozumie ich znaczenie oraz poprawnie stosuje w wypowiedziach;
- II.2.3) rozpoznaje słownictwo neutralne i wartościujące, rozumie ich funkcje w tekście;
- II.2.4) dostosowuje sposób wyrażania się do zamierzonego celu wypowiedzi; rozróżnia synonimy, antonimy

3. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

- II.3.1) wskazuje główne cechy języka mówionego i języka pisanego;
- II.3.2) rozpoznaje w wypowiedziach związki frazeologiczne, dostrzega ich bogactwo, rozumie ich znaczenie oraz poprawnie stosuje w wypowiedziach;
- II.3.3) rozpoznaje słownictwo neutralne i wartościujące, rozumie ich funkcje w tekście;
- II.3.4) dostosowuje sposób wyrażania się do zamierzonego celu wypowiedzi;
- II.3.5) rozróżnia synonimy, antonimy

4. Komunikacja językowa i kultura języka. Uczeń:

- II.4.1) identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi;
- II.4.2) określa sytuację komunikacyjną i rozumie jej wpływ na kształt wypowiedzi;
- II.4.3) rozpoznaje znaczenie niewerbalnych środków komunikacji (np. gest, mimika, postawa ciała);
- II.4.4) rozumie pojęcie głoska, litera, sylaba, akcent; zna i stosuje reguły akcentowania wyrazów;
- II.4.5) stosuje intonację poprawną ze względu na cel wypowiedzi;
- II.4.6) rozumie, na czym polega etykieta językowa i stosuje jej zasady.

5. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

- II.5.1) pisze poprawnie pod względem ortograficznym oraz stosuje reguły pisowni;
- II.5.2) poprawnie używa znaków interpunkcyjnych: kropki, przecinka, znaku zapytania, znaku wykrzyknika, cudzysłowu, dwukropka, średnika, nawiasu.

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

- III.1.1) uczestniczy w rozmowie na zadany temat, wydziela jej części, sygnały konstrukcyjne wzmacniające więź między uczestnikami dialogu, tłumaczące sens;
- III.1.2) tworzy logiczną, semantycznie pełną i uporządkowaną wypowiedź, stosując odpowiednią do danej formy gatunkowej kompozycję i układ graficzny; rozumie rolę akapitów w tworzeniu całości myślowej wypowiedzi;
- III.1.3) dokonuje selekcji informacji;
- III.1.4) zna zasady budowania akapitów;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

- III.2.1) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: dialog, opowiadanie (twórcze, odtwórcze), opis, list, sprawozdanie (z filmu, spektaklu, wydarzenia), dedykacja, zaproszenie, podziękowanie, ogłoszenie, życzenia,
- III.2.2) wygłasza z pamięci tekst, ze zrozumieniem oraz odpowiednią intonacją, dykcją, właściwym akcentowaniem, z odpowiednim napięciem emocjonalnym i z następstwem pauz;
- III.2.3) tworzy plan odtwórczy i twórczy tekstu;
- III.2.4) redaguje notatki;
- III.2.5) opowiada o przeczytanym tekście;
- III.2.6) rozróżnia współczesne formy komunikatów (np. e-mail, SMS) i

odpowiednio się nimi posługuje, zachowując zasady etykiety językowej;

III.2.7) tworzy opowiadania związane z treścią utworu, np. dalsze losy bohatera, komponowanie początku i zakończenia na podstawie fragmentu tekstu lub na podstawie ilustracji.

3. Mówienie i pisanie. Uczeń:

III.3.1) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: dialog, opowiadanie (twórcze, odtwórcze), opis, list, sprawozdanie (z filmu, spektaklu, wydarzenia), dedykacja, zaproszenie, podziękowanie, ogłoszenie, życzenia,

III.3.2) wygłasza z pamięci tekst, ze zrozumieniem oraz odpowiednią intonacją, dykcją, właściwym akcentowaniem, z odpowiednim napięciem emocjonalnym i z następstwem pauz;

III.3.3) tworzy plan odtwórczy i twórczy tekstu;

III.3.4) redaguje notatki;

III.3.5) opowiada o przeczytanim tekście;

III.3.6) rozróżnia współczesne formy komunikatów (np. e-mail, SMS) i odpowiednio się nimi posługuje, zachowując zasady etykiety językowej;

III.3.7) tworzy opowiadania związane z treścią utworu, np. dalsze losy bohatera, komponowanie początku i zakończenia na podstawie fragmentu tekstu lub na podstawie ilustracji;

III.3.8) wykorzystuje wiedzę o języku w tworzonych wypowiedziach.

IV. Samokształcenie. Uczeń:

- 1) doskonalą ciche i głośne czytanie;
- 2) doskonalą różne formy zapisywania pozyskanych informacji;
- 3) korzysta z informacji zawartych w różnych źródłach, gromadzi wiadomości, selekcjonuje informacje;
- 4) zna i stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych (np. w bibliotekach szkolnych oraz *on-line*);
- 5) korzysta ze słowników ogólnych języka polskiego, także specjalnych, oraz słownika terminów literackich;
- 6) poznaje życie kulturalne swojego regionu;
- 7) rozwija umiejętności efektywnego posługiwania się technologią informacyjną oraz zasobami internetowymi i wykorzystuje te umiejętności do prezentowania własnych zainteresowań.

Lektury obowiązkowe w klasie 5:

1. **Clive Staples Lewis**- Opowieści z Narnii. Lew, czarownica i stara szafa.
2. **Adam Mickiewicz** - Pan Tadeusz (Zwyczaj i obyczaj, Koncert wieczorny).
3. **Ferenc Molnar** - Chłopcy z Placu Broni.
4. **Bolesław Prus**– Katarynka.
6. **Wybrane mity greckie**, w tym mit o powstaniu świata oraz np. mity o: Prometeuszu, Syzyfie, Demeter i Korze, Dedalu i Ikarze, Heraklesie, Edypie, Tezeuszu i Ariadnie, Orfeuszu i Eurydyce.
7. **Wybrane wiersze Jana Twardowskiego**, Leopolda Staffa, Anny Kamieńskiej, Czesława Miłosa, Tadeusza Różewicza.
8. **Legendy polskie** – O Lechu, Czechu i Rusie, O Piaście Kołodzieju, O królu Popielu, legendy warszawskie, krakowskie, gdańskie, poznańskie i toruńskie.
9. **Henryk Sienkiewicz** – W pustyni i w puszczy.

Lektury uzupełniające w 5 klasie: (Do wyboru dwie z poniżej wymienionych pozycji).

- 1. Lewis Carroll - Alicja w Krainie Czarów.**
- 2. Karol May- Winnetou.**
- 3. Małgorzata Musierowicz - wybrana powieść.**
- 4. Edmund Niziurski - Sposób na Alcybiadesa.**
- 5. Bolesław Prus – Kamizelka.**
- 6. Mark Twain - Przygody Tomka Sawyera.**
- 7. Ewa Nowak – Pajaczek na rowerze.**
- 8. Wybór innych tekstów kultury.**